

„VÍZBE VESZŐ NYOMOKON”

A magyar nyelv és kultúra megtartásának jelenlegi helyzete a Kárpát-medencében-Horvátországban

Alsó-Pannónia magyarok által lakott területei a mai Horvátországban a Duna-Dráva-Valkó folyók vidékén vannak. Alsó-Baranyában, más néven Dráva-szögben, Szlavóniában és Szerémségben él a jelenlegi magyarság zöme. A horvátországi viszonylatokban is szórványnak nevezhető tájakon, Verőce, Valkó, Zágráb környékén, és még kisebb számban az Adria néhány nagyobb városában is kimutatható a magyar jelenlét.

A honfoglalás előtti idők jelei, üzenetei között számtalan nyom és lelet utal az avar és hun jelenlétre, köztük a Zágrábi Múzeumban őrzött, de a Dráva-szögi Vörösmarton talált hun aranycsatok és a szintén ezen a vidéken , Dályokon (ma Dubosevica) fegyverzetével eltemetett avar harcos. A honfoglalás során ezt a vidéket, az Alsó Dunát biztosító Jenő törzs, a hozzá csatlakozó Khán-nemzetség és besenyő töredékek lakták be. A szlavóniai és szerémségi szórványt, a mai Haraszti, Ásványtő, ma Szentlászló, Kórógy, Rétfalu, Apáti, Torda falvak a Jenő törzs, Tass vezette hadosztálya vette birtokba.

A török idők magyarjairól nehéz pontos képet alkotni, tekintettel, hogy igen sokan áttértek az iszlám hitre. Csak vallási hovatartozás és az akkori adókönyvek, defterek alapján lehet következtetni. Az évi, összevetett adatok szerint 1456-ban 84.000 magyar élt ezen a vidéken. A Történelem következő évszázadaiban a német betelepítések és a szláv népesség növekedése is befolyásolta a magyarság alakulását. Természetesen a teljesség igénye nélkül, ismertetnék néhány fontosabb népszámlálási adatot.

1910-ben	121.500
1941-ben	71.000
1948-ban	51.000
1991-ben	22.300
2001-ben	16.000

Az idejű népszámlálás minden bizonnyal további csökkenést fog mutatni. Tehát 1910 és 2010 közötti évszázadban majdnem 90 százalékkal csökkent a horvátországi magyarok száma.

Pedig maga Horvátország földrajzi, gazdasági és politikai helyzete, a magyarok által lakott területek természeti és gazdasági feltételei, a szomszédos országokkal (Magyarország, Olaszország, Bosznia-Hercegovina és részben Szlovénia) való viszony és az ország kisebbségpolitikája papíron, minden feltételnek eleget tudnak tenni.

A legfelső törvényhozási testületben, a Horvát Száborban állandó jelleggel megválasztható a magyar kisebbség képviselője. Minden bizonnyal a káderhiány és képzés, valamint az 1991-ben kirobbant háború okozta elvándorlás, elköltözés miatt igen sekély a képviselők megválasztásakor szükséges merítési lehetőség. Így aztán elég egyoldalú a tevékenységük. Vagy kimondottan az önös kisebbségpolitika érdekei, vagy a magyarországi politikai kapcsolatok menti szolgálatok jellemezték a, vagy az MSZP-és vagy FIDESZ-es támogatással, megválasztott képviselők teljesítményét. A jelenlegi országgyűlési képviselő, végzettsége eredményeként igen komoly település rendezési beruházást biztosított szűkebb környezetének, de ezek nem elsősorban a magyarság megmaradását, hanem az összlakosság jólétét szolgálják.

A kétnyelvűségről szóló törvény elsősorban a kétnyelvű helyiség névtáblák elhelyezésében, oktatásban, tájékoztatásban, hagyományápolásban mutatható ki.

Viszont nincs elég magyarul beszélő szakember a közszolgáltatásban – állami hivatalok – posták, gyógyszertárak, kórházak, kiskereskedelem, vámhivatalok, rendőrség, gazdasági szaktanácsadás területén.

A magyar nemzeti identitásunk jövőjének körbejárása, meghatározása és alakítása csak úgy lehetséges, ha lehetőséget tudunk teremteni egy egységes, vagy legalábbis majdnem egységes nemzetstratégia meghozatalának. Ehhez nagy lökést adhat a kettős állampolgárságról szóló budapesti döntés és álláspont, de az összmagyarság érdekeinek egybetételéhez a helyi sajátosságok, feltételek helyzetismeretére is szükség van és biztosítanunk kell önazonosságunk pilléreit is.

Minden pillérek pillére a szaporodás és gyerekeink magyarrá nevelése.

A magyar nemzetiségi iskolahálózat kialakulását országgyűlési (Sabor) határozatok, rendeletek és az ide vonatkozó törvény szabályozza. Ennek függvényében a magyar nemzetiségű tanulók számára az oktató-nevelő munka magyarul, vagy két nyelven folyhat.

1. A homogén magyar környezetben az oktatás magyar nyelvű, a horvátot, mint környezeti nyelvet tanítják.
2. A vegyes lakosságú községekben kétnyelvű az oktatás.

3. Azokban a helységeken, ahol az oktató-nevelő munka horvát nyelven folyik, de a községi határozat alapján kétnyelvű, a magyart tanítják környezeti nyelvként.
4. Az olyan helységeken, ahol a magyar nemzetiségű lakosság számaránya alacsony, a horvát iskolákban fakultatív tárgyként bevezették a magyar nyelv és nemzetiségi kultúra tanítását.
5. Eszéken a Magyar Oktatási Központ magyar középiskola, Zágrábban pedig magyar tanszék nyílt, de az innen kikerülők nem jelentenek megnyugtató káderréteget.

A horvátországi magyar oktatás, azon belül pedig az anyanyelvápolás csak torz képe annak, ami húsz évvel ezelőtt volt.

A **tájékoztató** jellegű írott és elektronikus tájékoztatás – kettő heti, egy havi és két periodika jelenik meg magyarul. Eszéken 15 perces magyar műsort sugároz a rádió – mind terjedelmében, mind minőségében a vidéki kiskirályok megszólaltatását tartalmazza.

E tömör értékelés okai a következők:

- a magyar nyelvű tájékoztatás teljes szakmai csődje, a hivatásos újságírók szakmából való elüldözése,
- az elképzelés nélküli szakemberképzés,
- a magyar tájékoztatás politikai indíttatású támogatása, amely horvátországi, de elsősorban magyarországi politikai érdekcsoportokhoz való tekintélyelvű, vazallusi viszonyulást követelnek.

A horvátországi szakmai kiadványok, néprajzi, irodalmi kiadványok, jónak mondhatóak.

A horvátországi egyházak és magyarság viszonya sem úgy alakult, hogy bizakodással tölthetne el bennünket. Kevés a magyarul beszélő katolikus pap. A többmillió magyarországi egyháztámogatás elosztása miatt és a református egyházpolitika miatt a reformátusok között bírósági perekkel tarkított egyházszakadásra került sor.

A horvátországi civil szervezetek a horvát kormány – itt van egy kis pénz, marakodjatok rajta – politikája miatt, nem csak összekötnek, hanem el is taszítanak egymástól embereket.

A horvátországi magyarok identitásának, tehát nyelvének és kultúrájának megőrzése igen ingatag alapokon áll. A politikusok és pénz által megosztott szervezetek egyfajta nemzeti minimumára lenne szükség, hogy sorsdöntő kérdésekben hatékonyan tudjunk fellépni.

A horvátországi magyarok nemzeti minimumának megvalósítását elsősorban két dolog nehezíti:

A háború következményei és a rendszerváltások. Ezek a történelmi változások önmagukban, külön, külön is évtizedes ellentéteket szülnek, hát még úgy, ha időben egybe is esnek.

Az 1991-ben kirobbant háború, a volt Jugoszlávia tagköztársaságainak önállóságáról és a többpártiságról szólt. Megosztotta az országot a háborúban és a békében is. Magyar szervezetek, egy párt is, akik a forradalmi és honvédő, szülőföldmentő időkben nyíltan vallottak magukról, Horvátország önállósága, a többpártrendszer mellé álltak. Ezek hívei, családtagjai elhagyták a szülői otthont, fegyverrel védték, próbálták visszaszerezni szülőföldjüket. Ezeknek nem volt mindegy, hogy horvát, vagy szerb környezetben élnek.

Voltak kiváráók, akik a szerb megszállás alatt is helyben maradtak és teljesen mindegy volt számukra, hogy Szerbia lesz falujuk, vidékük.

Aztán voltak olyanok is, akik külföldre menekültek, ott dolgoztak, azt mondták, ez nem a magyarok, hanem a szlávok háborúja és teljesen mindegy Szerbiához, vagy Horvátországhoz tartozik otthonuk.

A béke megszületését követően aztán a három külön véleményen lévő réteg, saját szervezetet alakított, saját újságot, művelődési érdekszövetséget alakított ki magának, vagy az egyik, vagy a másik magyarországi nagy párt teljes támogatásával és szolgálatával.

A magyarság, háború és pártosodás következményeként történt hasadása olyan szintet öltött, hogy többségük, beleértve a fiatalokat is, egymás táncmultságaira, rendezvényeire sem járnak.

Nehezíti helyzetünket az is, hogy a középiskolás korosztály még tovább távolodik egymástól. Nagobbik része helyben, magyarul Eszéken, vagy horvátul valamelyik városban tanul tovább. Ezek zöme vegyes házasságot köt, elveszíti nyelvét, csak kapcsolataival, kultúrájával kötődik a magyarsághoz.

A fiatalok másik része magyarországi iskolába (Pécs, Baja, Mohács) iratkozik. Utóbbiak alig, vagy egyáltalán nem tanulnak meg horvátul. Legtöbbjük nem is marad itthon, hanem Magyarországon marad, ott alapít családot, ott dolgozik, fizet adót és szavaz. Ez is lehet cél, nemzet stratégia, de így kiszorulunk ősi földünkről.

A magyar kultúrát a magyar nyelvvel együtt kéne megtartani ezen a vidéken is. Kevesen vagyunk. A kevés feladata , ugye, a minőség. A kevésnek és minőségnek állandó kapcsolattartásra van szüksége. Élő kapcsolatra. Művelődési-, sportegyesületek, iskolai és magyar-munkahelyi kapcsolatok révén. Itt alakulhatnak ki újabb élő kapcsolatok, barátságok, házasságok.

Természetesen nálunk is kapitalizmus van. A pénz, a tőke irányítható. Így hát a magyar magántőke elkerüli vidékünket, mert csak az Adriát veszi célul. Általános fellendülés, életszínvonal emelkedés, a magyar nyelv és kultúra nemzetmegtartása, kedvező gazdasági fellendülés, helyben maradás és szaporulat nélkül nehezen, vagy gyenge minőségben valósulhat csak meg.

Elvész, a vízbe vesző nyomokon.

AHEA konferencia, Szeged, 2010. június 4.